

Datum 2022-09-21
Diarienummer 0629/22

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia till
s.sof@regeringskansliet.se

Diarienummer S2022/01621

Göteborgs Stads yttrande över remiss från Socialdepartementet över Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet SOU 2022:11

Sammanfattande bedömning

Göteborgs Stad anser att det är positivt att utredningen i sitt arbete utgått ifrån de mänskliga rättigheterna och att den gör en direkt koppling till det nationella funktionshinderspolitiska målet. Där det beskrivs en utveckling från patient till medborgare med fullvärdiga rättigheter. Utredningen strävar efter att tolktjänsten skall vara likvärdig, kvalitativ, lätt tillgänglig och kostnadseffektivitet samt att den skall bygga på respekt och integritet.

Göteborgs Stad anser att förslagen i utredningen kan stärkas ytterligare för att säkerställa rättigheter för att barndomsdöva, vuxendöva och hörselskadade personer samt personer med dövblindhet som använder tolktjänst ska kunna kommunicera och leva självständigt på lika villkor som andra.

Göteborgs Stad ställer sig tveksamma till om den föreslagna lagen i form av en skyldighetslag kommer att vara en tillräcklig åtgärd för att säkerställa den enskildes rätt till att kommunicera via tolk på det sätt och vid de tillfällen den enskilde har behov av.

Göteborgs Stad anser att för att uppnå rätten till kommunikation bör det i lagförslaget säkerställas att det finnas tolkar så att det täcker de behov som den enskilde har. Vidare bör beställningsingången av tolktjänst samlas under ett och samma tak och utformningen av tolktjänst behöver ske utifrån den enskildes önskemål, behov och specifika situation. Klagomål bör hanteras transparent och sammanställas så väl nationellt och lokalt.

Förslagen i utredningen innebär även att Arbetsförmedlingen har kvar kravet på att den enskilde ska vara inskriven som arbetsökande med nedsatt arbetsförmåga, vilket inte når upp till att erbjuda möjligheter till kommunikation på lika villkor.

Nedan följer en redogörelse av de synpunkter Göteborgs Stad lämnar på förslagen i utredningen.

7.2 Förslag om en ny lag och allmänt om lagen

Göteborgs Stad är positiva till att lagförslaget innebär att vardagstolkning tas bort från hälso- och sjukvårdslagen. Förändringen kan medföra att rätten till tolktjänst stärks utifrån ett medborgarperspektiv istället för patientperspektiv. Göteborgs Stad ställer sig tveksamma till om den föreslagna lagen i formen av en skyldighetslag kommer att vara en tillräcklig åtgärd för att säkerställa den enskildes rätt till att kommunicera via tolk på det sätt och vid de tillfällen den enskilde har behov. Den enskildes rätt i utförandet behöver bli tydligt, det vill säga att efterfrågad tolktjänst inte bortprioriteras, byts ut eller avbokas. Det krävs transparens i hela tolktjänstprocessen samt stärkt tillsyn för att säkra rätten för den enskilde.

Göteborgs Stad erfar att det kan upplevas som svårt och krångligt för sällanbokare att beställa teckenspråkstolk (oavsett om det är i arbetslivet eller vardagstolkning) och anser att beställningsingången bör samlas under ett och samma tak. Göteborgs Stad föreslår regeringen att i den fortsatta beredningen överväga att samla all tolkbeställning på nationell nivå, förslagsvis hos statens servicecenter. Med en beställningsingång ger det stora förenklingar och goda förutsättningar för enskilda och de som har skyldighet att anlita tolktjänst.

7.4.1 Delaktighet vid utformning och genomförande av tolktjänst

Göteborgs Stad anser att utformningen av tolktjänst för vardagstolkning behöver ske utifrån den enskildes önskemål, behov och specifika situation. I dagsläget förekommer det att den enskilde blir erbjuden en distanstolkning vid en beställning av en fysisk tolk. Om den enskilde då avböjer distanstolkningen så avbokas hela beställningen. Göteborgs Stad anser att den enskildes rätt att ha inflytande över hur kommunikationen ska ske via tolk behöver stärkas. Att byta form för utförandet av tolktjänsten bör vara ett beslut som sker i dialog med den enskilde. Den enskilde behöver ha möjlighet att klaga på utförandet och kunna följa hanteringen av klagomålet.

7.4.2 Viss ledsagning ska ingå i tolktjänst för personer med dövblindhet

Göteborgs Stad anser att det tydligt behöver framgå att regionens ansvar för tolktjänst för vardagstolkning för personer med dövblindhet omfattar ett helhetsperspektiv vad gäller ledsagning samt tolkning till, från samt under

tolktillfället. Detta behövs för att säkerställa ansvarsfördelningen av ledsagningen samt att den enskildes behov tillgodoses i samband med tolktjänst för personer med dövblindhet.

7.4.3 Prioriteringar får göras utifrån nytta och behov

Göteborgs Stad anser att för att uppnå rätten till kommunikation ska fokus vara att säkerställa att det finns tolkar så att det täcker de behov som den enskilde har. Lagen bör därför omfatta krav på att säkerställa tillgången till tolktjänst för vardagstolkning. Regionernas möjlighet att prioritera bör följas av en oberoende granskningsmyndighet för att följa upp att behov av tolkar säkerställs utifrån den enskildes behov. Göteborgs Stad erfar att tolkning byts ut mot distanstolkning, vilket i sig kan ha många fördelar. Distanstolkning kan däremot inte jämföras med annan tolkning och kan i vissa fall utgöra ett hinder för personer med intellektuell funktionsnedsättning, nyanlända eller vid känsliga tolkuppdrag.

7.5 Samordning av övrig tolktjänst för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet samt 7.8 Regionen ska få möjlighet att inrätta valfrihetssystem för tolktjänster

Göteborgs Stad saknar en tillräcklig beskrivning av de faktorer som säkerställer att till exempel en kommun inte omfattas av upphandlingsregelverket. Göteborgs Stad bedömer att förslaget kan medföra en risk för kommunen om kommunen inte är med som avtalspart i valfrihetssystemet.

7.6 Allmänna bestämmelser om verksamheten

Göteborgs Stad bedömer att det behöver finnas höga krav på tillgänglighet till verksamheten. Det kan handla om tillgänglig och flexibel kundtjänst för tolkanvändare och särskilt för utlandsfödda samt barn- och ungdom som själva lär sig att anlita och nyttja tolktjänsten. Kontaktmöjligheterna ska vara på användarnas villkor.

7.6.1 Särskilda skyldigheter i fråga om barn

Göteborgs Stad anser att det är positivt att skyldigheter i fråga om barn särskilt betonas i förslag till lag. I det sammanhanget bör beaktas att barn kan vara berörda i tolkuppdraget utan att vara den som tolktjänsten erbjuds.

7.7 Ledning av verksamheten och avtalssamverkan

Göteborgs Stad anser att utredningens bedömning om att regionens tolktjänstverksamhet inte omfattar myndighetsutövning kan behöva belysas och problematiseras ytterligare i förhållande till möjligheten för den enskilde att få sina rättigheter tillgodosedda. Rättigheten till tillgänglig information, kommunikation och ett självständigt liv enligt konventionen om rättigheter

för personer med funktionsnedsättning bör bli en del av den föreslagna tolklagen. Beslut om tolk bör kunna prövas mot den nya lagen.

7.9 Om klagomålshantering och tillsyn

Göteborgs Stad vill framföra att det tydligare behöver framgå att synpunktshantering ska vara transparent och möjlig att följa för den enskilde. Synpunktshantering behöver ske systematiskt och med möjlighet till sammanställning och analys av inkomna synpunkter. Göteborgs Stad anser att synpunktshantering bör sammanställas och kunna redovisas både på nationell och på lokal nivå. En myndighet behöver ansvara för att samla in klagomål från tolkanvändare och utförare samt göra en bedömning gentemot konventionen och den nya lagen.

Göteborgs Stad anser att det kan finnas behov av ytterligare en oberoende tillsynsnivå för att säkerställa den föreslagna lagens tillämpning. Genom att tolkverksamheter kontinuerligt har kontakt med en nationell tillsynsmyndighet skulle svagheter i systemet kunna identifieras och det kan dessutom bidra till ökad likvärdighet i landet.

7.10.1 Upplysningsbestämmelse om sekretess ska införas

Göteborgs Stad vill särskilt uppmärksamma vikten av att barn och unga får information om regler kring tystnadsplikt för tolkar, samt att det perspektivet beaktas och följs upp i det fortsatta utredningsarbetet om tystnadsplikt för tolkar.

8.2 En ny insats om bidrag till tolk för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet

Göteborgs Stad anser att det i dag är en för omfattande administrativ process att som arbetsgivare tillhandahålla tolk. Göteborgs Stad bedömer att utredningens förslag om att samla stödet till tolk i arbetslivet kan vara ett steg i rätt riktning för att skapa förutsättningar för att underlätta administrationen. Göteborgs stad betonar att det kommer att krävas hög kompetens på Arbetsförmedlingen om tolktjänst och behov av att stödja och underlätta för arbetsgivare och anställda. Göteborgs Stad anser att det för den enskilde inte bör finnas krav på att vara anmäld hos Arbetsförmedlingen som arbetssökande med nedsatt arbetsförmåga för att få del av tolk i arbetslivet. Den enskilde arbetstagaren kan ha behov av tolktjänst utan att ha en nedsatt arbetsförmåga. I övrigt anser Göteborgs Stad åter att det mest ändamålsenliga vore att regeringen i den fortsatta beredningen övervägde att samla alla tolkbeställningar.

9.3 Översyn om ett samlat tolkstöd i utbildning för vuxna

Göteborgs Stad anser att utredningens förslag om en särskild översyn är positivt och i förlängningen skulle kunna leda till att samla resurserna för tolkstöd i utbildning för vuxna för att möjliggöra en likvärdig utbildning. Göteborgs Stad vill inför kommande utredning skicka med att:

- universiteten bör omfattas,
- kostnaden för tolk bör inte ligga hos utbildningsanordnaren,
- tolktjänst bör inte villkoras med att ett minimumantal vill gå utbildningen,
- den enskildes geografiska hemvist bör inte ha betydelse. I dag kan kommunens storlek eller ekonomiska resurser påverka,
- potentiella elever behöver nås,
- tillgången till tolk bör säkras på bland annat yrkesutbildningar för de som nyss genomfört SFI.

10.2 Den obokade distanstolkningen med teckenspråkstolk ska långsiktigt säkerställas, 10.3 Det kan även finnas behov av obokad distanstolkning med skrivtolk samt 10.4 Förutsättningar för fördjupad samverkan mellan regioner om distanstolkning

Göteborgs Stad anser att det är bra att utredningen lämnar förslag om att långsiktigt stärka distanstolkningen och särskilt den obokade distanstolkningen där även skrivtolk ingår. Göteborgs Stad stödjer att valet av tolksätt ska göras i samråd med tolkanvändaren. Distanstolkning är bra under vissa förhållanden men inte i andra. Distanstolkning förutsätter att den enskilde har tillgång till teknik och internetuppkoppling. Göteborgs Stad anser att mål om antal genomförda distanstolkningar ska undvikas eftersom det kan driva på användandet i de situationer då det inte är lämpligt. Göteborgs Stad vill uppmärksamma att utveckling och kvaliteten i all distanstolkning behöver följas bland annat utifrån ett kundperspektiv med särskilt fokus på jämlikhet där bland annat ålder, utländsk bakgrund, ekonomiska och tekniska förutsättningar är en del.

12.2 Förnyad analys av behoven av tolkar och utbildningar och 12.3 En plan för kontinuerlig och systematisk fortbildning och kompetensutveckling av tolkar

Göteborgs Stad framför att förslagen om utvecklingsarbete även bör omfatta införande av nationellt slutprov för tolkstuderande.

13.1.1 Ökad jämlikhet och träffsäkerhet i arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Göteborgs Stad betonar att gruppen unga vuxna är särskilt viktiga att beakta i arbetet med träffsäkerhet i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

13.1.3 Ökat nationellt stöd till våldsutsatta kvinnor med dövhet, hörselskada eller dövblindhet

Göteborgs Stad vill i det sammanhanget skicka med att beakta behovet av säkra arbetssätt och rutiner för tolkmetodik för att skydda våldsutsattas identitet vid tolkning. Göteborgs Stad vill även understryka att våldsutsatthet även finns bland teckenspråkiga barn, pojkar och äldre. Andra grupper att beakta är också teckenspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning, oaktat etnisk bakgrund och/eller personer inom HBTQI. Dessa bör uppmärksammas och har rätt till relevant stöd.

13.2.1 Ökad kunskap om barns och ungas erfarenheter och behov av tolktjänst

Göteborgs Stad vill uppmärksamma att den föreslagna fördjupade analysen bör beakta behovet av ökad kontinuitet av tolkar för barn och ungdomar särskilt i förenings- och kulturlivet, ökad kunskap hos föräldrar och barn om rättigheter och hur tolk kan användas. Göteborgs Stad uppmärksammar även att utbildningsområdet för barn och unga inte omfattas och föreslår att förskolan och grundskolan kan ingå i analysen.

14.2 En nationell funktion för samordning av tolktjänstfrågor ska inrättas

Göteborgs Stad anser att den nationella funktionen bör ha ett uppdrag som omfattar att följa upp utvecklingen av de digitala tolktjänsterna, som distanstolkning. Göteborgs Stad anser att det är positivt att arbetet ska ske i samråd med regioner och berörda intresseorganisationer och föreslår även att andra berörda aktörer kan vara kommuner, utbildningsanordnare, tolkföretag samt berörda arbetsgivare och näringsidkare.

Vid behandling av ärendet i kommunstyrelsen antecknade Jörgen Fogelklou (SD) som yttrande en skrivelse från den 20 september 2022 (bilaga A).

Göteborg den 21 september 2022
GÖTEBORGS KOMMUNSTYRELSE

Axel Josefson

Mathias Sköld

Yttrande angående – Remiss från Socialdepartementet - Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten (SOU 2022:11)

Sverigedemokraterna anser att Göteborgs kommun ståndpunkt skall vara att tolktjänster inom Göteborgs kommun och i riket som helhet endast skall erbjudas kostnadsfritt vid de tillfällen då lagstiftningen så föreskriver det. Sverigedemokraterna anser att kommuner, landsting och andra berörda parter skall ges i uppdrag att, vid övriga (ej lagstadgade situationer), vara behjälpliga med att hänvisa personer till/förmedla kontaktinformation till leverantörer av tolktjänster samt informera om att ej lagstadgade tolktjänster skall finansieras av den som önskar få tolktjänst utförd.

Vad gäller de som av medicinska skäl har tolkbehov skall tolk endast ges efter bedömning och intygande av medicinskt ansvarig läkare.

Som folkvald politiker är det viktigt att hushålla med kommunens begränsade ekonomiska resurser. Dessa begränsade resurser skall i första hand gå till att uppfylla de lagstadgade skyldigheter staden har gentemot sin folkbokförda befolkning och deras mest angelägna behov. Först när dessa är tillgodosedda, kan eventuella kvarvarande resurser läggas utifrån politiska prioriteringar på andra icke tvingande kostnadsposter. Stadsledningskontoret i Göteborg har tydligt signalerat att det, utifrån ekonomi- och befolkningsprognosen för de kommande åren, sannolikt kommer bli betydligt kärvare framöver att få ihop och klara finansiera Göteborgs kommuns alla åtaganden, investeringar och efterföljande ökade driftskostnader. Att i ett sådant läge lägga redan idag knappa resurser på att erbjuda subventionerade tolktjänster utöver vad man är skyldig att erbjuda är omdömeslöst och signalerar dålig framförhållning, planering och ansvarstagande om skattemedel. Denna situation är på intet sätt unik för Göteborgs kommun. När alltmer pekar på att kärvare ekonomiska tider kommer, då är det viktigt att så snart som möjligt förbereda sin ekonomi för det, i stället för att köra på, hoppas att de sämre tiderna inte slår in och sedan bli överraskad när de dåliga tiderna knackar på dörren.

Det har alltid funnits människor som av olika anledningar har invandrat till Sverige. Det har historiskt aldrig tidigare, förutom de allra sista årtiondena, varit tal om att erbjuda omfattande tolk- och hemspråksinsatser samt mångåriga kurser i svenska. Trots dagens alla insatser har integrationen aldrig fungerat så dåligt som nu, aldrig har Sverige haft så stora problem i spåren av invandringen som nu. Att erbjuda tolk i för stor omfattning gör det svårare för människor att komma in i och bli en del av det svenska samhället.